

Posudek oponenta disertační práce Jana Malého
“ Problematika nástupnictví v normanské anjouovské Anglii (1066-1216)
v narativních pramenech 12. a počátku 13. století”
předkládané v roce 2022 na Ústavu světových dějin FF UK.

I. Stručná charakteristika práce.

Ve své disertační práci se Jan Malý zabývá otázkou, jakým způsobem byla v narativních pramenech 12. století zobrazována problematika následnictví na anglický trůn v letech 1066, resp. 1042 – 1216 a krizové situace, které s tím souvisely. Za tím účelem analyzuje zprávy vybraných narativních pramenů a srovnává jejich informace. Z bohaté historiografické produkce uvedeného období zvolil díla, která zachycují celé sledované období, tedy většinou retrospektivní dějiny, konkrétně spisy Rogera z Howdenu, Ralpa z Diceta, Viléma z Newburgu a Rogera z Wendoveru. Sleduje přitom práci těchto autorů s jejich prameny, vesměs zprávami soudobých kronikářů, a srovnává pohled anjouovských historiků s pohledem současníků popisovaných událostí. Na základě analýzy pramenů a proměn v jejich podání problematiky nástupnictví se autor v závěru práce pokouší postihnout vývojové tendence v nástupnické otázce na anglický trůn.

II. Stručné celkové zhodnocení práce.

Práce Jana Bažanta je zpracována odpovědně na základě reprezentativního výběru historických pramenů. Podává jejich zdařilou analýzu, o níž opírá zdůvodněné závěry. Je originálním příspěvkem nejen k doplnění pohledu na zkoumané téma panovnického nástupnictví, ale i prokazování panovnické legitimacy v Anglii ve druhé polovině 11. a první čtvrtině 12. století. V neposlední řadě je rovněž příspěvkem ke kritice historických pramenů. Jde o původní pramennou práci, navíc věnovanou prostředí a problematice, která v České republice není často reflektována.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů.

Disertační práce Jana Malého je uspořádána vedle úvodu a závěru do čtyř kapitol, z nichž první dvě představují literaturu a prameny, zbývající vlastní obsah práce. Autor téma chronologicky rozdělil na období od roku 1066 včetně sondy před tímto mezníkem (od roku 1042) do smrti Jindřicha I. a nástupu Štěpána z Blois v roce 1135 a období vlády anjouovské dynastie 1154-1216.

První kapitola charakterizuje literaturu k bádání o Anglii ve sledovaném období. Autor rozdělil toto téma na dvě části. První zahrnuje literaturu od roku 1600 do poloviny 20. století a „současnou“ historiografii, aniž by zvýraznil mezník, který v historiografické práci znamenal počátek kritického dějepiscectví. Přehled literatury je z pochopitelných důvodů omezen na „hlavní a nejvýznamnější díla“. Celý přehled ukazuje autorovu dobrou znalost odborné literatury. Ocenit je nutno vazbu historických prací na pramenné edice, které do jisté míry určovaly směr studia historického vývoje.

Druhá kapitola je věnována výběru pramenů a jejich charakteristice. Autor zde uvádí pouze prameny „druhé generace“, tedy ty, jejichž autoři neznali problematiku z autopsie, ale pouze zprostředkovanou svými předlohami. Autor zde zvolil reprezentativní texty z různého společenského prostředí a jejich výběr náležitě zdůvodnil, podal podrobnou charakteristiku jejich autorů i vlastních textů. To, že pracuje také s jejich předlohami, většinou spisy současníků analyzovaných událostí, se čtenář dozví až z vlastního zpracování, kde teprve podává nezbytný výklad o těchto pramenech.

Třetí kapitola je věnována podání nástupnictví v narativních pramenech v normanské Anglii včetně „předehry“, kterou představuje nástup Eduarda Vyznavače na anglický trůn. Zde autor nejprve představuje anglosaské a normanské prameny informující o normanské vládě v Anglii. Výklad doplňuje postřehy o výpovědní hodnotě těchto pramenů, určené původem a postavením jejich autorů, i vznikem a funkcí či záměry autorů jednotlivých pramenů (vedle písemných narativních pramenů bere v úvahu i reprezentativní pramen obrazový). Postupně autor analyzuje zprávy jednotlivých pramenů pro chronologicky řazená nástupnictví a s nimi spojené krizové situace. Přitom výstižně hodnotí jednotlivé zprávy v historickém a pramenném kontextu. Zabývá se i otázkou výběru pramenných předloh autory anjouovské doby, kdy podstatnou roli hrála i dostupnost starších pramenů. Sleduje práci anjouovských autorů s prameny, výběru pramenných pasáží, případných citací pramenů, zacházení s chronologií událostí a celkového utváření jejich textů.

Čtvrtá kapitola je věnována pohledu anjouovských historiků na nástupnictví členů anjouovské dynastie. Po základní charakteristice období a hlavních událostí zde autor opět sleduje podání událostí spojených s nástupnictvím i práci jednotlivých kronikářů s prameny. Pokud jde o kronikářská podání studovaných událostí, musel již toto období rozdělit na dvě části, na období do šedesátých let 12. století, které je, pokud jde práci autorů, podobné jako předchozí, kdy autoři měli k dispozici poměrně šitoký výběr pramenů, a na následující období (od počátku sedmdesátých let 12. století), kdy měli kronikáři k dispozici jen omezený počet

spisů, z nichž mohli čerpat informace, a zapisovali již sami historii své doby. Někdy jako svědkové událostí, často na základě zpráv nejrůznějších informátorů.

V závěru autor shrnuje výsledky obou kapitol. Správně přitom píše o utváření obrazu následnictví, protože jde pochopitelně o podání středověkých autorů, nikoli o objektivní skutečnost. S tímto vědomím se pokouší na základě analýzy sledovaných pramenů vyvodit alespoň vývojové tendence v nástupnické otázce na anglický trůn.

Přiložený seznam pramenů a literatury obsahuje všechny relevantní prameny, resp. pramenné edice, a potřebný výběr odborné literatury.

IV. Struktura argumentace.

Výklad disertace Jana Malého je srozumitelný, přehledně členěný a logicky uspořádaný. Argumentace se opírá o analyzované prameny, závěry jsou dostatečně zdůvodněny.

V. Formální úroveň práce.

Práce má velmi dobrou literární úroveň bez pravopisných chyb. Jen občas se objevují rušivé formulace (rok 1042 si za počátek studia nezvolila disertační práce, ale její autor). Současně je práce je čtivá.

VI. Práce s prameny či s materiálem.

Jan Malý spolehlivě pracuje s historickými prameny, na potřebné úrovni zvládl také odbornou literaturu. V této souvislosti je nutno ocenit rovněž dobře přeložené pramenné citáty, o něž opírá svou argumentaci.

VII. Vlastní přínos.

Pečlivou analýzou pramenů mohl autor představit problematiku nástupnictví na anglický trůn se spojenými krizovými situacemi ve vzrušeném období dějin Anglie po dobytí Normany, přesněji představy středověkých autorů na nástupnictví na trůn. Přínos práce vidím především v oblasti pramenné kritiky a výpovědích pramenů, protože, jak autor správně dokládá, nejde o objektivní podání skutečnosti, ale o verzi, kterou středověký historik z různých důvodů a pod různými vlivy předkládal svým současníkům i dalším generacím. Jde tedy současně o otázku ideologie a propagandy, a také mentality středověkých autorů.

VIII. Dotazy k obhajobě

- 1/ Může se doktorand vyjádřit k polemice oficiální historiografie ve středověké Anglii?
- 2/ Co doktorand konkrétně míní „konkrétní datací“ (s. 10)?

IX. Závěr

Po posouzení práce mohu konstatovat, že předložená disertační práce Mgr. Jana Malého svou odbornou i formální úrovní splňuje požadavky disertační práce a plně vyhovuje nárokům kladeným na disertační práce. S plnou odpovědností ji proto doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení „prospěl“.

V Praze 2. září 2022

Prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.